

HTM-tilintarkastajat ry 1951-2011

Tausta ja perustaminen

Tilintarkastuksen perusta Suomessa laskettiin vuoden 1895 osakeyhtiölaissa, mutta siinä ei annettu määräyksiä tilintarkastajien pätevydestä ja riippumattomuudesta. Suurten yritysten ja pörssiyhtiöiden tarpeisiin syntyi suppea ammattiryhmä, Keskuskauppakamarin hyväksymät tilintarkastajat eli KHT:t. Se ei kuitenkaan ajan oloon riittänyt yritysten määrän kasvaessa eikä etenkään kattamaan tarkastustehtäviä maan eri osissa. Maallikkojen tekemien tilintarkastuksen ongelmat olivat laajalti tunnustetut.

Toisen tilintarkastajaluokan perustamista ehdotettiin komiteamietinnössä toisen maailmansodan aikana. Kirjanpitolain ja verolakien muutokset vaikuttivat siihen, että Helsingin kauppakamari otti 1940-luvun lopulla aloitteen tilintarkastajakunnan laajentamisesta. Aloite sai vastakaikua muilta alueellisilta kauppakamareilta sekä kaupan, pienteollisuuden ja yksityisyrittäjien järjestöiltä.

Keskuskauppakamari vahvisti uusia tilimiehiä, HTM:iä, koskevat säännöt keväällä 1950.

Hyväksyttäviltä vaadittiin teoreettisia opintoja, pitkää kokemusta ja suosituksia. Hyväksyntä jäi alueellisten kauppakamarien päätettäväksi.

Ensimmäiset HTM-todistukset jaettiin aivan vuoden 1950 lopulla ja samalla käynnistettiin uuden ammattiryhmän järjestäytyminen yhdistykseksi.

1951-1960

Yhdistys sai sääntönsä valmiiksi perustavan kokouksen jatkokokouksessa 20. maaliskuuta 1951. Jäsenistöä eri kauppakamaripiireistä alkoi kertyä nopeasti, vaikka yhdistykseen liittyminen ei ollutkaan HTM:ille pakollista. Vuonna 1960 HTM-todistuksen saaneita oli jo puolisen tuhatta. Enimmäkseen he tekivät tilintarkastusta sivutoimenaan.

Uusi yhdistys järjesti tilaisuuksia, jotka tarjosivat sekä tietoa että viihtyisää yhdessäoloa. Toimintaa vietiin myös suuriin maakuntakaupunkeihin, ja joissakin niistä perustettiin paikallisia HTM-kerhoja. Ammattiryhmän tunnetuksi tekeminen oli keskeinen tehtävä, sillä auktorisoitujen tilintarkastuspalvelujen kysyntä ei tahtonut pysyä tarjonnan perässä. HTM-jäsenluetteloista tuli keskeinen markkinointitapa. Palkkiosuosituksia laadittiin. Jatkokoulutuksen tarve kävi pian selväksi, sillä uusi tarkastajajoukko oli taustaltaan melko kirjavaa. Kauppakorkeakoulun tai kauppaopiston kirjanpito-opit eivät läheskään kaikilla olleet kirkkaina muistissa. Yhdistys ei kuitenkaan halunnut ammattiin pääsyn kynnykseksi erityistä HTM-tutkintoa.

Yhdistys pyrki kannanotoilla siihen, että HTM:t mahdollisimman monessa kohdin laeissa ja säännöksissä rinnastettaisiin KHT-tilintarkastajiin. Näiden ammattikunnan kahden haaran yhteistyö oli vähäistä ja reviiirikiistojen leimaamaa.

1961-1970

HTM-tarkastajien määrä nousi 1960-luvun aikana noin 700:aan. Heistä noin kaksi kolmannesta oli järjestäytynyt HTM-yhdistykseen. Toiminta laajeni maakunnissa, ja paikallinen työvaliokunta tai vähintään yhdysmies saatiin 15 paikkakunnalle.

Kansainväliset yhteydet perustettiin pohjoismaiden tasolla. Tunnustelujen jälkeen neljän maan HTM-tasoiset tilintarkastajat pitivät ensimmäisen yhteisen neuvottelukokouksen 1966.

Yhdistyksen jäsentiedotteesta kehittynyt HTM-GRM-lehti muutettiin anniltaan yleisemmäksi, ja sen nimeksi tuli Tilintarkastajalehti-Revisorsblad. Myöhemmin tämä ammattijulkaisu on kehittynyt eri tilintarkastajajärjestöjen yhteisessä omistuksessa.

Koulutus- ja esitelmätoiminnassa päätapahtumiksi muodostuivat Tilimiespäivä ja Tilintarkastajanpäivä. Suppeammassa tilaisuuksissa perehdyttiin monasti konttori- ja tietotekniikan nopeaan kehitykseen. Yhdistyksessä alettiin kansainvälisen esimerkkien innoittamana muotoilla tilintarkastajien eettistä normistoa.

Yhdistys kannatti yhtenäisen tilintarkastuslainsäädännön aikaansaamista. Yhtenäisyyttä etsittiin myös järjestöjen välillä lähestymällä KHT-yhdistystä, joka asetti kynnyskysymykseksi HTM-tutkinnon ottamisen auktorisoinnin perustaksi. Tätä linjaa ei HTM-yhdistys enää vastustanut, ja Keskuskauppakamari järjestikin ensimmäisen kirjallisen HTM-tutkinnon syksyllä 1970. Samalla siirtyi lopullisesti historiaan käsite ”tilimies”; voitiin puhua kaikissa yhteyksissä HTM-tilintarkastajista.

1971-1980

Koulutustoimintaan tuli 1970 lisänä tilintarkastajan peruskurssi, jota yhdistys oli mukana järjestämässä useilla paikkakunnilla. Kurssin yksi tehtävä oli herättää kiinnostusta ja valmentaa HTM-tutkintoon. Uusien hyväksytyjen tilintarkastajien määrä kasvoi nopeasti, ja siihen vaikutti osaltaan osakeyhtiölain muutos. Se vahvisti hyväksytyjen tilintarkastajien asemaa, vaikka käyttövelvoite ei koskenutkaan kaikkia osakeyhtiöitä.

Pohjoismainen yhteistyö NFRR:n eli Nordisk Förening av Registrerade Revisorer -yhdistyksen puitteissa oli vireää. Sieltä HTM-yhdistys sai mallin koko jäsenistön yhteisestä vastuuvakuutuksesta. Järjestely oli taloudellisesti edullinen, ja vakuutuksesta tuli arvostettu jäsenetu. NFRR:ssä syvennettiin tilintarkastajien ammattietiikan määrittelyä, ja 1979 järjestö hyväksyi ammatilliset ja kollegiaaliset säännöt.

Järjestörakennetta kasvatettiin monilla toimikunnilla ja entistä kiinteämmillä paikallisostoilla. Palkattuna toimihenkilönä yhdistyksellä oli alusta asti ollut asiamies, jonka nimike muutettiin toiminnanjohtajaksi kuvaamaan laajentunutta työnkuvaa. Tarpeelliseksi katsottiin myös oman pienen toimistohuoneen vuokraaminen.

HTM-todistusten määrä ylitti vuonna 1980 tuhannen rajan. Yhdistyksen jäsenmäärä oli yli 900, joten järjestäytymisaste oli noussut. Sääntöjä muutettiin niin, että KHT-tarkastajatkin voivat olla jäseninä.

1981-1990

Yhdistyksen kustannustoiminta laajeni, ja siinä suurin ponnistus oli Tilintarkastajan käsikirja, joka esiteltiin 1983. Ammattikirjojen kustantaminen ja kurssien järjestäminen organisoitiin osakeyhtiömuotoon. Osakeyhtiömuoto otettiin käyttöön myös järjestöjen yhteisessä yrityksessä Tilintarkastus-lehdessä.

Toimitilakysymys pysyi ajankohtaisena. Vuokratiloista haluttiin omiin vakinaisiin huoneisiin. 1987 yhdistys teki huoneistokaupat uudisrakennuksesta Itäkeskuksen kupeesta. Myöhemmin näitä tiloja on laajennettu lisäostolla.

Jäsenistön toimeksiantojen lisäämiseksi yhdistys teki töitä sekä lainsäädännön muutoksia ajamalla että lisäämällä markkinointia ja mainontaa. Palkkiosuosituksien sijaan tulivat tiensä päähän, kun ne joutuivat kilpailuviraston silmätikuksi.

Yli tuhatjäseniseksi kasvanut yhdistys pyrki varmistamaan hallintonsa edustavuutta perustamalla valtuuston ja vaalivaliokunnan. Seuraavalla vuosikymmenellä rakenne todettiin kuitenkin raskaaksi ja kalliiksi.

Kansainvälinen toiminta satoi entistä enemmän yhdistyksen voimavaroja. Katse suuntautui Euroopan yhteisöön, jonka tilintarkastusdirektiivin vaatimuksiin HTM-yhdistys alkoi valmistautua yhteistyössä pohjoismaisten sisarjärjestöjen kanssa. Yhdistyksen toimistoon perustettiin kansainvälisten asioiden sihteerin toimi.

Kotimaassa paineita tilintarkastuksen kehittämiseen loi erityisesti suurta julkisuutta saanut Wärtsilä Meriteollisuuden konkurssi, joka saattoi tilintarkastajien havaintokyvyn ja alan säännökset epäilyksen alaiseksi.

1991-2000

Tilintarkastuslaki, joka tuli voimaan 1995, oli yksi vastaus alan kohtaaman kritiikkiin. Yhdistys toimi konkreettisesti lähtiessään laatuprojektilla varmistamaan jäsenistänsä osaamista. Mallia otettiin muun muassa sisarjärjestöltä Norjasta.

Laadun tukeen ja varmistukseen kehitettiin työvälineet, ja tukihenkilöt koulutettiin.

Laatujärjestelmästä tuli jäsenistöä velvoittava. Se valmisti HTM-tilintarkastajakuntaa Euroopan unionin vaatimustasoon.

Yhdistyksen edustajat tekivät tuloksetkaan opintomatkan Brysseliin 1991 ja toivat tuliaisina tiedon, että HTM-tilintarkastaja pääsääntöisesti täyttää Euroopan yhteisön vaatimukset.

Yhdistys pyrki mukaan eurooppalaiseen tilintarkastajajärjestöön FEE:hen. Se ei suoralta kädeltä onnistunut, joten HTM-yhdistys lähti perustajajäseneksi uuteen liittoon, pienten ja keskisuurten yritysten tarkastuksiin keskittyneiden tilintarkastajien eurooppalaiseen yhdistykseen. Sen toiminta ei kuitenkaan täyttänyt odotuksia.

Vuonna 2000 yhdistys hyväksyttiin mukaan maailmanlaajuiseen IFAC-tilintarkastajajärjestöön.

Pohjoismaiseen yhteistyökuvioon alkoi vaikuttaa se, että kahdesta tilintarkastajaluokasta oltiin muissa maissa siirtymässä yhteen. 1990-luvun lopulla HTM-yhdistys teki naapurimaiden malliin KHT-yhdistykselle esityksen yhdistymisestä, mutta esitys tuli torjutuksi.

HTM-yhdistys otti tavakseen pitää perusteellisia strategiaistuntoja. Vuonna 2000 kirjoitettiin kymmenvuotisvisio, jonka keskeisiä tavoitteita olivat yksi hyväksytyjen tilintarkastajien yhdistys ja yksi tilintarkastajatutkinto.

2001-2011

IFAC-järjestössä HTM-yhdistys pääsi nopeasti mukaan pienten ja keskisuurten yritysten tilintarkastuksen kehitystyöhön. IFAC:n kautta tuli velvoite edistää kansainvälisiä ISA-tilintarkastusstandardeja, joita piti luovasti soveltaa pk-sektorilla.

HTM-yhdistys pääsi jäseneksi myös eurooppalaiseen FEE-järjestöön. Pohjoismaissa HTM-tasoisien tarkastajien yhteinen NFRR lakkautettiin, koska kansallisten yhdistymisten takia kaikki tilintarkastajat mahtuivat yhteen Nordiska Revisorsförbundetiin.

Kotimaassa tilintarkastuslain uudistus siirsi vastuun laadunvarmistuksesta yhdistykseltä Keskuskauppakamarille. Lain säätämisen yhteydessä merkittäväksi nousi eduskunnan ponsilausuma, jossa edellytettiin yhteen tilintarkastustutkintoon siirtymistä. Lukuisten selvitysvaiheiden jälkeen valmistelu on etenemässä kohti ratkaisua, jossa kaikki tilintarkastajat vastaisuudessa suorittaisivat saman perustutkinnon ja voisivat sitten lisäosioilla pätevyitä pörssiyhtiöiden tai julkisen talouden tarkastuksiin. HTM-yhdistys on työskennellyt tämän linjan puolesta.

Yhdentymistä on ajettu myös järjestöelämään. Keväällä 2008 HTM-yhdistys esitti KHT-yhdistykselle neuvottelujen aloittamista. Neuvottelijat pääsivät yhteisymmärrykseen Suomen Tilintarkastajat ry:n perustamisesta, omaisuusjärjestelyistä ja siirtymävaiheista.

Jäsenmäärältään vanhat yhdistykset olivat suunnilleen tasavahvat. Voimien yhdistämisen uskottiin hyödyttävän edunvalvontaa, kun ammattikunta puhuisi yhdellä suulla. Toinen peruste oli taloudellinen tehokkuus, joka seuraisi päällekkäisten toimintojen poistamisesta.

HTM-yhdistyksen vuosikokouksessa syksyllä 2009 enemmistö tuki yhdistymistä, mutta järjestelyyn liittyvä yhdistyksen purkaminen olisi vaatinut yli kolmen neljäsosan tuen. Määräenemmistöä ei saavutettu. Uusi yritys käytännössä saman sopimusluonnoksen pohjalta tehtiin HTM-yhdistyksen 60-vuotispäivän tienoilla keväällä 2011, mutta jälleen yhdistyksen purkuun tarvittavasta määräenemmistöstä jäi puuttumaan joitakin ääniä.